

08 JAN 2019

OSLO STATSADVOKATEMBETER

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

For: Tage Henningsen

DERES REF.:
18/3765 ES TAHE/bj

VÅR REF.:
2018/01634-003 JSM003
847

DATO:
03.01.2019

HØRINGSSVAR - DET STRAFFERETTLIGE DISKRIMINERINGSVERNET

Oslo statsadvokatembeter viser til departementets høringsbrev av 4. juli 2018. Høringsfristen utløp 1. november 2018, men er av departementet muntlig forlenget til 15. januar 2019.

Høringen knytter seg til en enkeltpersonutredning fra Kjetil Mujezinovic Larsen om det strafferettslige vernet mot diskriminering, innhentet av Barne- og likestillingsdepartementet i forbindelse med arbeidet med ny felles likestillings- og diskrimineringslov. I utredningen, som forelå 13. september 2018, forslås det å tilføye kjønn, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk som relevante diskrimineringsgrunnlag i en rekke strafferettslige bestemmelser, herunder straffeloven § 185 om hatefulle ytringer og § 186 om diskriminering. Det foreslås videre å foreta tilsvarende endringer/tilføyelser i en rekke øvrige bestemmelser i straffeloven 2005 som tillegger en bestemt rettsvirkning til at en handling er utført på bakgrunn av et diskrimineringsgrunnlag, herunder strl. § 77, § 264 (trusler), § 272 (grov kroppskrenkelse), § 274 (grov kroppsskade) og § 352 (grovt skadeverk).

Oslo statsadvokatembeter gir sin tilslutning til forslaget om å inkludere kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk i det strafferettslige diskrimineringsvernet. Personer som opplever en kjønnsidentitet som bryter med sitt biologiske kjønn, eller som har et kjønnsuttrykk som bryter med omgivelsenes forventninger eller kjønnsstereotyper, er utsatte minoritetsgrupper. Det er etter vår oppfatning viktig å tydeliggjøre at diskrimineringsvernet i straffeloven omfatter disse gruppene. Ved å utvide det strafferettslige diskrimineringsvernet til å omfatte kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, antar vi at det eksisterende vernet i straffeloven mot diskriminering på grunn av seksuell orientering vil kunne bli mer effektivt ved at det kan fange opp tilfeller av diskriminering, hatytringer eller annen hatkriminalitet der det i dag er tvil om det strafferettslige beviskravet til årsakssammenheng knyttet til grunnlaget seksuell orientering er oppfylt, og der årsakssammenheng med fornærmedes kjønnsuttrykk anses bevist.

Når det gjelder forslaget om å utvide det strafferettslige diskrimineringsvernet til også å omfatte kategorien "kjønn", oppfatter vi dette som problematisk. Vi finner ingen grunn til å betvile at mange, kanskje særlig kvinner, opplever å bli utsatt for hets når de uttaler seg offentlig – særlig på

nett. Det er heller ingen grunn til å betvile at dette kan oppleves som svært belastende for de personer som utsettes for dette, og at det igjen kan medføre at enkelte, grunnet frykt for hets eller krenkende ytringer, avstår fra å delta i samfunnsdebatten og fra å ytre seg offentlig. Dette utgjør i så fall også et demokratisk problem. Spørsmålet er likevel om en innlemmelse av "kjønn" i straffeloven § 185 er et egnet virkemiddel i arbeidet med å bekjempe denne formen for hatefulle ytringer. Etter vår oppfatning bør hets, hatefulle- eller krenkende ytringer på grunn av kjønn, som i prinsippet omfatter hele befolkningen, bekjempes på andre måter, eksempelvis gjennom en mer effektiv håndheving eller tillempling av straffebestemmelser vi allerede har. Blant aktuelle straffebestemmelser kan i denne forbindelse nevnes straffeloven § 267 om krenkelse av privatlivets fred, § 298 om seksuelt krenkende atferd eller § 263 om trusler.

Straffeloven § 185 er ment å beskytte *særlig utsatte og sårbare grupper* mot hat og forhånelser. Det er de kvalifisert krenkende hatytringer, fremsatt offentlig og med risiko for utbredelse, bestemmelsen retter seg mot. Etter vår oppfatning er det tvilsomt om disse underliggende hensynene gjør seg gjeldende på en slik måte at det kan forsvare en utvidelse av vernet til i prinsippet å omfatte hele befolkningen ("kjønn").

Begge biologiske kjønn er utvilsomt allment aksepterte grupperinger i Norge. I likhet med hva som kommer til uttrykk i NOU 2002 : 4 Ny straffelov – Straffelovkomisjonens delutredning VIII, pkt. 9.6.2 på s. 299, er det også vår oppfatning at "allment aksepterte grupperinger (ikke) trenger noen særskilt beskyttelse mot hets". Det kan i denne forbindelse bemerkes at "kjønn" som kategori er vesentlig forskjellig fra de kategoriene som i dag omfattes av straffeloven § 185. Selv om flere av kategoriene som listes opp – etter sin ordlyd – vil kunne karakteriseres som generelle, er det like fullt de *utsatte minoriteter* innen den enkelte og aktuelle kategori bestemmelsen er ment å verne.

Terskelen for å anse krenkende ytringer for straffbare etter § 185 må, av hensyn til ytringsfriheten, være høy. Det er, som nevnt, kun *kvalifisert krenkende ytringer* som rammes, se til illustrasjon blant annet HR-2018-674-A. Hvorvidt enkelte av de hetsende og/eller krenkende ytringer enkeltpersoner utsettes for i offentligheten har en slik alvorlighetsgrad at de vil kunne anses som kvalifisert krenkende og straffbare etter en eventuell utvidelse av § 185, vet vi foreløpig ikke nok om. Mye av den hets vi kjenner til gjennom medieomtale av temaet, retter seg mot kvinner og synes særlig å rette seg mot deres utseende eller evne/kompetanse til å utføre oppdrag eller inneha verv. Selv om slik hets åpenbart kan oppfattes som krenkende og belastende, anser vi det som usikkert om dette vil kunne anses å være av en slik kvalifisert krenkende karakter at det vil rammes av straffeloven § 185 etter den foreslåtte utvidelse. Under enhver omstendighet må det anses på det rene at en eventuell etterforskning av slike saker, både opp mot klarlegging av faktum og subjektiv skyld hos gjerningspersonen, vil kunne bli svært ressurskrevende for politiet. Før det kan konkluderes med at den foreslåtte utvidelse av straffeloven § 185 vil være et egnet virkemiddel til å redusere omfanget av netthets i sin alminnelighet og hets og sjikane mot kvinner spesielt, bør det etter vår oppfatning innhentes mer kunnskap både om omfang og skadevirkninger av fenomenet. I mangel av slik kunnskap anser vi det uvisst om den foreslåtte utvidelse av diskrimineringsvernet vil få den tilsiktede effekt.

En innlemmelse av "kjønn" som særskilt beskyttet gruppe vil etter vår oppfatning også gi risiko for uthuling og i verste fall en nedvurdering av diskrimineringsvernet for de utgrupper som anses som særlig utsatte i dag, og som någjeldende § 185 skal gi en beskyttelse for. Hatkriminalitet mot særlig utsatte grupper har av riksadvokaten i flere år vært listet opp som et kriminalitetsområde som politiet skal prioritere etterforskningen av. Til tross for dette, er det stadig en kjensgjerning at antallet anmeldelser av slik kriminalitet i Norge er lavt. Når det i denne forbindelse ses hen til at politiet selv gir uttrykk for at ressursituasjonen verken er eller har vært tilstrekkelig til å følge opp hatkriminalitet godt nok, er det vår oppfatning at en utvidelse til også å omfatte kjønn – uten

særlig tilførsel av etterforskningsressurser – vil kunne medføre et enda større sprik mellom hva politiet forventes å skulle etterforske og hva politiet faktisk har kapasitet til.

Oslo statsadvokatembeter anbefaler ikke at kjønn innlemmes i straffeloven § 185 eller de øvrige aktuelle bestemmelsene i straffeloven.

Jørn Sigurd Maurud
Førstestatsadvokat